Afgørelser – Reg. nr.: 02619.00

Fredningen vedrører: Børkop Vandmølle

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

Overfredningsnævnet

Fredningsnævnet 23-08-1960

Kendelser

Deklarationer

FREDNINGSNÆVNET>

REG. NR. 2619 23/8 60

Matr.nr. 16a Børkop by,
Gauerslund sogn,
Holmans herred,
Vejle amt.

Anmelder:

Fredningsnævnet for Vejle amt,
Vejle.

DEKLARATION.

Til sikring af den kulturhistoriske og landskabelige værdi, som Børkop Vandmølle repræsenterer, begærer undertegnede ejer af ejendommen matr. nr. 16a Børkop by, Gauerslund sogn for mig og efterfølgende ejere følgende bestemmelser tinglyst på ejendommen i den udstrækning, som er vist ved rød skravering.

1) Der må ikke foretages udvendige bygningsændringer - herunder ændringer i farveholdningen - uden de påtaleberettigedes samtykke.

2) På selve vandmøllen må der heller ikke foretages indvendige bygningsændringer uden de påtaleberettigedes samtykke. Denne bestemmelse gælder også for møllens mekaniske dele såsom vandhjul, gear, kværne m.v. samt for malekarm med sluseværk og for bagslusen.

3) Enhver reparation, hvorved gammelt erstattes med nyt i samme mål og i samme materiale, kan dog frit udføres.

4) Grundlaget for denne deklaration er opmålingstegninger, udført i sommeren 1959 af arkitekt Poul Brøgger. En kopi af disse tegninger er vedhæftet. Det skal udtrykkeligt bemærkes, at det - uanset bestemmelserne i § 2 - skal være ejeren, resp. de påtaleberettigede, tilladt at foretage en retablering af de oprindelige indgangsforhold til vandmøllen ad den lange gang beliggende mellem kværnloftets og undermøllens plan. Forudsætningen for denne retablering er, at der altid sikres møllen en forbindelse fra gearkasseloftet til stuehusets østgavl, hvorfra kornet kan hejses ind på møllen.

5) Af landskabelige grunde og for at sikre vandmøllen den fornødne drivkraft skal vandstanden holdes i kote 16.02 m (system G.M.), der er fastsat som fiddemål i dokument lyst 26. januar 1876. Afvigelser fra denne stemmehøjde må kun finde sted i det omfang, vandhjulenes forbrug samt eventuel oprensning af mølledammen nødvendiggør det.

6) Ejeren skal så vidt muligt selv bruge vandmøllen eller lade den bruge, men dersom møllen ikke har været i brug med vandkraft i over eet år, kan Nationalmuseet overtage driften for en periode af mindst 5 år. Denne bestemmelse træder først i kraft, når vandmøllen uden udgift for

FVA j.nr. 61/1959

ejeren er bragt i drift med vandkraft.

7) Møllen må ikke benyttes til oplagsrum for melledriften uvedkommende effekter.

8) Ejeren vil normalt være berettiget til at opføre ny bebyggelse på ejendommen, men sådan bebyggelse, som ønskes placeret indenfor det enkeltskraverede område på vedhæftede situationsplan i 1/500, skal først forelægges de påtaleberettigede til godkendelse. Dersom de påtaleberettigede skønner, at det projekterede bygningsanlæg ved sin beliggenhed, dimension eller øvrige udformning vil virke forstyrrende på det miliø, som det er deklarationens hensigt at bevare, kan projektet afvises. De påtaleberettigede kan kun tage stilling til bygningens ydre og placering på arealet, ikke dens indre udformning eller brug. Udenfor det skraverede område kan de påtaleberettigede ikke hindre ny bebyggelse.

9) Der må ikke indenfor det skraverede område foretages jordarbejder eller foretages beplantninger eller rydning af træer, som kan skade det miliø, det er deklarationens hensigt at bevare. Denne bestemmelse skal dog ikke være til hinder for, at der efter samråd mellem ejeren og de påtaleberettigede ryddes op til 75% af bevoksningen [illegible] det skraverede område. [illegible]

10) På grund af vandmøllens kulturhistoriske værdi må der tilstedes offentligheden adgang til at bese den, og hvis der ved fremvisningen af den opkræves entré, skal overskudet heraf (mindst 50% af entreindtægten) gå til møllens fortsatte vedligeholdelse. Ejeren bestemmer åbningstider for besøg på møllen. De påtaleberettigede skal nårsomhelst kunne besigtige møllen for at konstatere, at denne deklarations bestemmelser overholdes.

11) Påtaleberettigede efter denne deklaration er Nationalmuseet, København, og Fredningsnævnet for Vejle amtsrådskreds, hver for sig eller begge i forening.

12) I tilfælde af at ejeren vil sælge møllen, har Nationalmuseets melleudvalg forkøbsret til møllen på de samme vilkår og til samme pris, som kan opnås fra anden side. Møllens overgang til ejerens søn Jørgen Møss Christoffersen ved arv, skøde eller på anden måde er ikke at betragte som salg.

Børkop, den 1o.8. 196o

C. Christoffersen
og hustru Ingrid
Christoffersen

Nationalmusset 15/8-6o
Johannes Brøndsted

Til vitterlighed om underskriftens ægthed, dateringens rigtighed og underskriverens myndighed:

Hans Lindahl
Mølleudvalgets sekretær
Nationalmuseet

Anders ~~Jørgensen~~ Jespersen
ingeniør
Mølleudvalgets tekn. rådg.
Nationalmuseet.

Tiltrædes.
Fredningsnævnet for Vejle amt, d. 23/8 1960

P. n. v.

Kalsbøl Madsen.

Indført i dagbogen for Fredericia retskreds den 24. aug. 1960

Lyst tingbog: Børkop 16 a

Akt+Skab B nr. 134.

O. Valentiner-Branth

Anmelder: Ingeniør
Christoffersen, Børkop mølle.

Tillægspåtegning:

Ved renskrivning af deklarationen har indsneget sig følgende fejl, som hermed ønskes rettet:

§5) kote 16.o2 (system G.M.), læs kote 16.o2 m (system G.M.).

§ 8).....situationsplan i 1/5oo, læs ..... situationsplan i 1/5ooo.

§ 9).....ryddes op til 75 % af bevoksningen indenfor det skraverede område. Læs.... ryddes op til 75 % af bevoksningen på trekanten begrænset af mølledæmningen, fraløbet fra vandhjulene og den vestlige tilkørselsvej til møllen.

Ovenstående rettelser accepteres,

for matr. nr. 16a Børkop by, Gauerslund sogn,

P. C. Christoffersen, Børkop den 15. nov. 196o

For Nationalmuseet,
Johannes Brøndsted
31-1o-196o

Indført i dagbogen for Fredericia retskreds den 19. nov. 196o

Lyst tingbog Børkop 16 a

Akt:Skab B nr. 134.

O. Valentiner-Branth

Anmelder:
Fredningsnævnet for Vejle amt,
(adr. Vejle byrets kontor, Vejle.)

Nærværende fredningsdeklaration respekterer nu, i stedet for oprindelig kr. 18.000,- og 6.500 kr. til Jydsk Landkreditforening, lyst henh. 29/6 1934 og senere og 28/5 1949 og senere, 30.000 kr. af samme forenings 6 % 10. serie og 8.000 kr. af Ny Jydsk Land-Hypothekforenings 6 % 11. afd.

Nationalmuseet, København, d. 8/2 1961.

P. V.

Glob.

Fredningsnævnet for Vejle amt,
(adr. Vejle byrets kontor, Vejle.) den 9. februar 1961

Kalsbøl Madsen

Indført i dagbogen for Fredericia retskreds den 10. feb. 1961
Lyst tingbog Børkop 16 a
Akt:Skab B nr. 134

O. Valentiner-Branth

Ohm.J.

Akt: Skab nr.
(udfyldes af dommerkontoret)

DK-1495-BØRKOP MØLLE. MATR. NR. 16a AF BØRKOP BY, GAUERSLUND SOGN, HOLMANS HERRED, VEJLE AMT. MAALEBORDSBLAD 32 11. SKÆRUP AA ~~~→ SPANG AA ~~~→ VEJLE FJORD. OPMAALT FOR MØLLEUDVALGET I SOMMEREN 1959 AF POUL BRØGGER & JØRGEN PEDERSEN.

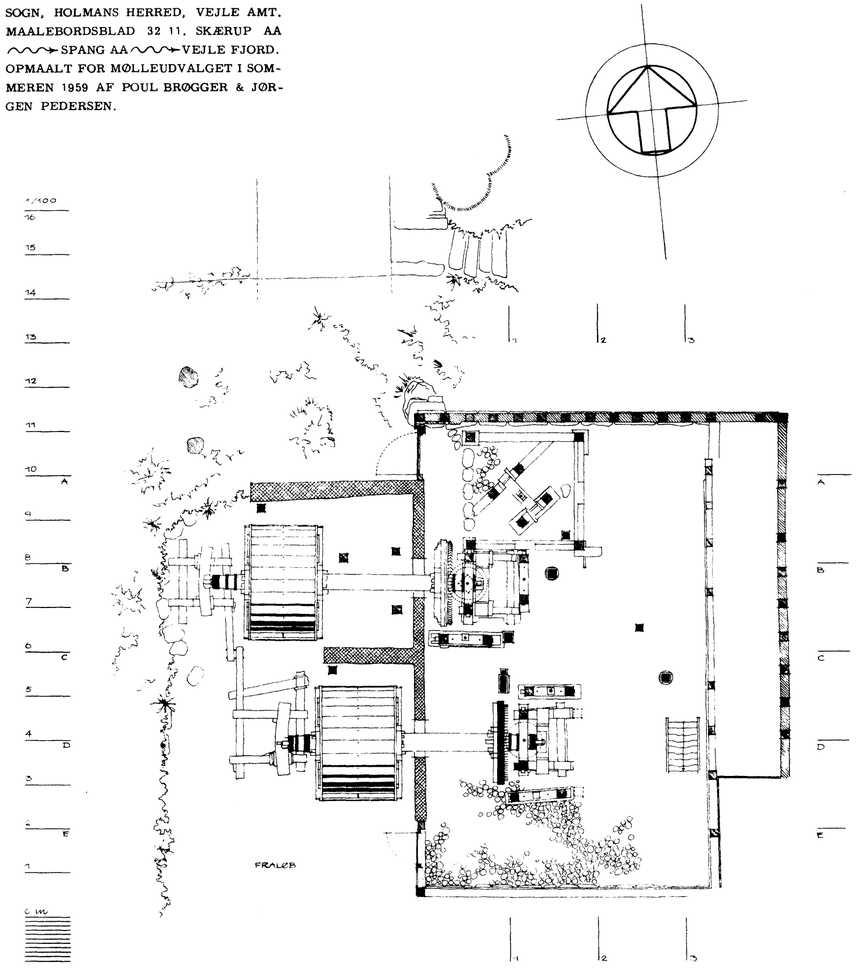

PLAN AF UNDERMØLLE
(PLAN OF BASEMENT)

(POUL BRØGGER)

DK-1495-BØRKOP MØLLE. MATR. NR. 16a AF BØRKOP BY, GAUERSLUND SOGN, HOLMANS HERRED, VEJLE AMT. MAALEBORDSBLAD 32 11. SKÆRUP AA ~~~→ SPANG AA ~~~→ VEJLE FJORD. SITUATIONSPLAN 1/5000 BASERET PAA HØJDEKURVER FRA GEODÆTISK INSTITUTS MAALEBORDSBLAD 1/20 000. EJENDOMSGRÆNSER FRA GÆLDENDE MATRIKELKORT, MAALT CA. 1820. SAMMENTEGNET I JULI 1959 AF ANDERS JESPERSEN.

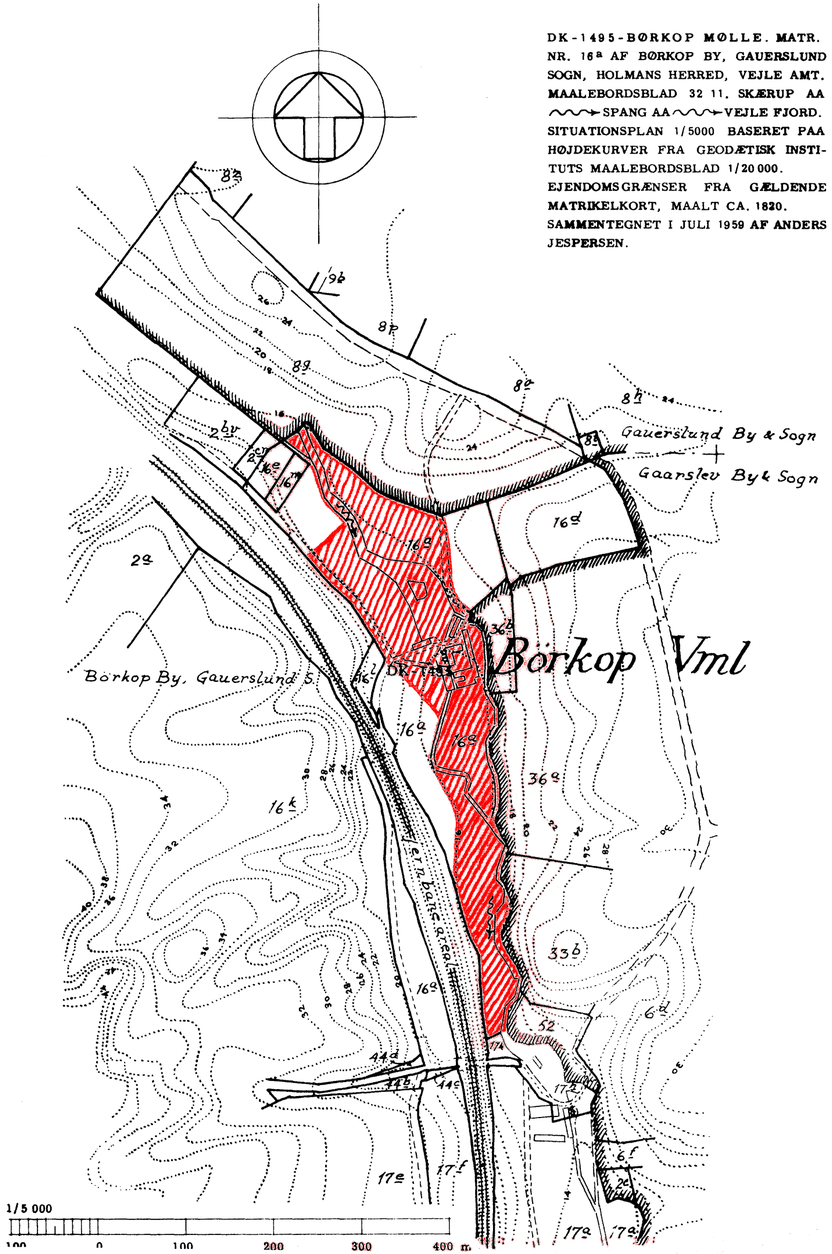

At denne kort-genpart er nøjagtig genpart af det originale kort vedrørende ejendommen(e)
mtr. nr. 16a af Børkop By, Gauerslund Sogn, Holmans Herred, Vejle Amt.
attesteres herved. København K d. 15. august 1960
Navn: Holger Rasmussen
Justitsministeriets genpartskalkerlærred. Til kort.

Bestillings-formular
Y-3 fløj

Modtaget i
By- og Landskabsstyrelsen
13 NOV. 2008

FREDNINGSNÆVNET FOR SYDJYLLAND, NORDLIG DEL
Domhusgade 24, 6000 Kolding
76 31 96 38, mail: biran@domstol.dk

J. nr.: 32/2008: Ansøgning fra Vejle Kommune om dispensation til at oprense Børkop Møllesø, etablere en helårlig faunapassage udenom Møllesøen m.v.

Vejle Kommune har den 24. juni 2008 ansøgt fredningsnævnet om dispensation til at oprense Møllesøen ved Børkop vandmølle, etablere en helårlig faunapassage udenom Møllesøen, et overløbsstryg til styring af vandspejlet i Møllesøen, et ristebygværk ved indløbet til Møllesøen for at hindre fiskeadgang til søen, anlægge en ny kørevej til vandmøllen samt stiruter og gangbroer omkring møllen og møllesøen, fælde elletræer på øen i Møllesøen og udtynde krat og træer langs Møllegade. Baggrunden for ansøgningen er, at arealerne omkring Børkop Vandmølle og Møllesøen er fredet ved deklaration, tiltrådt den 23. august 1960 af Fredningsnævnet for Vejle Amt. Det fremgår blandt andet af fredningsbestemmelserne, at møllesøens vandspejl skal holdes i kote 16.02, og at der ikke må foretages jordarbejder, beplantning eller rydning af træer, som kan skade det miljø, det er fredningsdeklarationens formål at bevare.

Fredningsnævnet har foretaget besigtigelse den 20. oktober 2008.

Fredningsnævnet har efter votering besluttet at meddele Vejle Kommune dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, til at gennemføre projektet på de vilkår, der fremgår af afsnittet "Fredningsnævnets afgørelse".

Sagens baggrund:

Den 10. august 1960 underskrev de daværende ejere af Børkop Vandmølle, C. P. Christoffersen og Ingrid Christoffersen, Børkop, en deklaration med det formål at sikre den kulturhistoriske og landskabelige værdi, som Børkop Mølle repræsenterer. Deklarationen blev den 24. august s. a. tinglyst på ejendommen matr. nr. 16 a Børkop by, Gauerslund, der omfatter Skærup Ås indløb til møllesøen, møllesøen, øen i møllesøen, arealerne omkring møllesøen, vandmøllen samt arealerne syd for vandmøllen.

Det hedder i deklarationen blandt andet:

> "...
>
> 5) Af landskabelige grunde og for at sikre vandmøllen den fornødne drivkraft skal vandstanden holdes i kote 16,02 m (system G.M.), der er fastsat som flodemål i dokument tinglyst 26. januar 1876. Afvigelser fra denne stemmehøjde maa kun finde sted i det omfang, vandhjulenes forbrug samt eventuel oprensning af mølledammen nødvendiggør det.
>
> ...

9) Der maa ikke indenfor det skraverede omraade foretages jordarbejder eller foretages beplantning eller rydning af træer, som kan skade det milieu, det er deklarationens hensigt at bevare. Denne bestemmelse skal dog ikke være til hinder for at der efter samraad mellem ejeren og den paataleberettigede ryddes op til 75 % af bevoksningen inden for det skraverede omraade.

10) Paa grund af vandmøllens kulturhistoriske værdi maa der tilstedes offentligheden adgang til at bese den...

11) Paataleberettigede efter denne deklaration er Nationalmuseet, København, og Fredningsnævnet for Vejle Amtsrådskreds, hver for sig eller begge i forening..."

Vejle kommune, Natur- og Miljøforvaltningen, har udarbejdet et projekt, dateret juni 2008, til forbedringer af Skærup Å for at opfylde kravene i miljømålsloven, fordi Skærup Å generelt har en god vandkvalitet og kun i ringe grad er forureningspåvirket. Det forventes derfor, at Skærup Å systemet vil kunne leve op til målopfyldelsen efter miljømålsloven, såfremt de fysiske forhold forbedres.

Forbedringerne i Skærup Å systemet foreslås gennemført i fire etaper og omfatter blandt andet etablering af en faunapassage ved Børkop Mølle.

I projektbeskrivelsen har Vejle Kommune, Natur- og Miljøforvaltningen, anført andet om baggrunden for projektet blandt andet:

"...
Vejle Kommune arbejder for et renere miljø og en mere alsidig natur for at forbedre forholdene for natur og mennesker. Desuden skal forbedringerne opfylde kriterierne for beskyttelse af overfladevand i henhold til Miljømålsloven, der er den danske implementering af EU's Vandrammedirektiv.

Det danske landskab er meget broget, opdelt af landbrug, byer, veje osv. og ind imellem dette ligger vores natur, som øer i landskabet. Landskabet gennemskæres stadig af vandløbene, der dog generelt har lidt under udretning, opstemning af vand til vanding og mølledrift, rørlægning osv. Mange vandløb har derfor så dårlige fysiske forhold, at de ikke længere egner sig som levested for bl.a. laksefisk. Endvidere er vores vandløb og søer mange steder påvirket af for stort indhold af næringsstoffer og organisk materiale samt miljøfarlige stoffer.

Hovedparten af Skærup Å og tilløbene har fra naturens side gode fysiske forhold i form af et godt fald og gode bundforhold med sten og grus. Hovedløbet, samt en del af tilløbene er dog flere steder langt fra det fysiske potentiale som følge af tidligere tiders udretninger. I de offentlige vandløb i systemet har nænsom vedligeholdelse dog medført klare forbedringer af de fysiske forhold gennem den seneste 10 års periode, dette er dog ikke tilstrækkeligt for at vandløbene kan opfylde målene.

Der findes enkelte mindre vandløb i systemet, for eksempel Skæruplund Bæk, som har et stort set urørt forløb med optimale fysiske forhold.

Skærup Å har generelt en god vandkvalitet og er kun i mindre omfang forurenings-påvirket. Den er ikke påvirket i nævneværdig grad af vandindvinding eller miljøfarlige stoffer.

Det forventes altså at Skærup Å systemet vil kunne leve op til målopfyldelsen efter lovgivningen hvis de fysiske forhold forbedres...

Effekter af det samlede projekt

Når de beskrevne tiltag er fuldt implementeret, forventes det at målsætningerne i henhold til den tidligere regionplan for Skærup Å og tilløb, vil være opfyldt.

Det forventes således at Skærup Å opstrøms Brøndsted Mølle på en strækning af ca. 15,8 km vil være egnet som opvækst- og gydeområde for laksefisk, eller bedre.

Vandløbs kvalitet måles traditionelt i Dansk vandløbsfauna Indeks der inddeler vandløbene i 7 klasser, hvor faunaklasse 7 er det naturmæssigt bedste vandløb. Efter gennemførelse af de beskrevne projekter forventes det at de målsatte vandløb i Skærup Å systemet vil ligge på faunaklasse 6 eller derover.

Ligeledes forventes det at ørredbestanden vil øges som følge af et langt større optræk af gydende havørreder, ligesom det forventes at smoltproduktionen vil øges samt at udvandringen af smolt fra systemet vil stige markant idet vandringen kan foregå via omløbsstrygene udenom mølledammene. Området omkring Børkop Vandmølle får øget sin rekreative værdi med forbedrede adgangsforhold. ...

2. Projektområdet – Eksisterende forhold

Projektområdet ligger i ... Børkop by og koncentrerer sig omkring Børkop Vandmølle samt de nærliggende sti og engarealer.

Området er omfattet af en fredning som skal sikre bevarelse af møllebygninger, mølle-sø og de tilstødende naturarealer ... Hele Området ejes af Skov- og Naturstyrelsen. Selve vandmøllen og møllesøen er den karaktergivende faktor for hele området. Med Møllen i centrum byder området på en helt særlig oplevelse af idylliske omgivelser og spændende kulturhistorie.

Området er derfor et yndet udflugtsmål. En del af den gamle møllebygning fungerer endvidere i da som restaurant...

Møllesøen har et vandspejl på ca. 1 ha. Søen er ca. 1 meter dyb, men flere steder har slam og sand ophobet sig meget kraftigt således der kun er få centimeter vand. Søen fungerer som vandlager til mølledriften, men spiller som nævnt også en stor rolle som rekreativt element i området. Fra søen kan vandet løbe videre enten gennem frislusen (stemmeværket) og igennem indtaget til møllen. Ydermere er der etableret et lille overløbsbygværk som aflaster frislusen når vandtilførslen bliver for kraftig. Over-løbsbygværket ligger i kote 15,73 dvr90, hvilket betyder at vandstanden i søen sjæl-

dent vil stige over denne kote. Ved frislusen er der opstillet en fisketrappe af modstrømstypen, og der er etableret ålepas. Fisketrappen er i dag den eneste form for faunapassage.

Skærup Å forsyner møllesøen med vand. Åen udspringer sydøst for Vejle, i området omkring Vinding og løber mod øst direkte igennem Børkop By og ud i møllesøen. Vandfladen i møllesøen er skabt ved at stemme vandet fra Skærup Å op, og stemmehøjden er ca. 2,5 meter. Skærup Å fortsætter via frislusen hvor de 2,5 meters stemmehøjde afvikles brat. Åen fortsætter herfra ca. 4 km mod sydøst og udmunder i Spang Å....

Den øvre del af Skærup Å har en god fysisk tilstand, med forholdsvist kraftigt fald, slyng og store variationer. Mange steder på strækningen består bundsubstratet af sten og grus, og egner sig til gydeplads for ørred og andre laksefisk. Ved etablering af faunapassage ved Børkop Vandmølle skabes der adgang til denne øvre del af åen, ca. 5,5 km samt sidetilløbet Skærup Bæk, i ca. 5 km. Alt i alt ca. 10,5 km flot vandløb. Strækningen ved Børkop Vandmølle er kraftigt påvirket af opstemningen. Således har de sidste ca. 300 meter vandløb før møllesøen dårlig fysisk tilstand. Der er intet fald i vandløbet og vandet er næsten stillestående. Som følge heraf sander bunden til. Efter Børkop Vandmølle påvirkes vandløbet igen af Brøndsted Mølle blot ca. 500 meter længere nede. Her opstemmes vandet ligeledes med ca. 2,5 meter. Efter de 2 møller er der fri passage i Skærup å hele vejen ud til Spang Å...

Skærup Å ved Børkop Mølle har en bundbredde på 3-4 meter. Vandføringen i åen varierer kraftigt henover året. Sommervandføringen kan være nede på omkring 80 l/s i de tørreste perioder (absolut min. vandføring), mens den gennemsnitlige sommervandføring (med. min) ligger på omkring 180 l/s. Vandføringen kan stige kraftigt, og kan om vinteren eller ved kraftig nedbør, nå op på ca. 3000 l/s.

3. Planlagte tiltag

Projektet indeholder følgende elementer:

1) Oprensning af møllesø.
2) Etablering af helårlig faunapassage udenom Møllesø.
2.1) Etablering af overløbsstryg til styring af vandspejl.
2.2) Etablering af ristebygværk ved indløb til Møllesø for at hindre fiskeadgang til søen.
3) Etablering af ny kørevej til Mølle og privat ejendom, samt etablering af nye stiruter og gangbroer.
4) Fældning af elletræer på øen, og udtynding af krat/træer langs Møllegade.

4. Detailelementer

4.1 Oprensning af møllesø

Pga. kraftig sedimentering af sand og organisk materiale i møllesøen, er vanddybden reduceret betragteligt. Flere steder i søen er dybden ikke større end 5 - 10 cm, mens

den gennemsnitlige dybde er omkring 30 cm. For at sikre det fremtidige vandspejl skal søen derfor oprenses for slam og sandmaterialer. Søen har et areal på ca. 9000 m² inkl. øen. Heraf er ca. 3000 m² slammet kraftigt til.

En del af søen har stadig sin oprindelige dybde da Skærup Å har lavet en strømrende som den mere eller mindre følger året rundt. Strømrenden løber langs søens sydvestlige bred og forbi mølleindtaget om til frislusen.

Der skal oprenses ca. 2500 m³ slam i alt. Slammet fjernes ned til den eksisterende faste bund. Slamlagets tykkelse varierer fra 0,3 – 1 m.

Slammet forventes at kunne opgraves vha. gravemaskine på larvebånd og store køreplader. Slammet afvandes ikke inden transport, men søen tømmes for vand nogle dage i forvejen for både at mindske vandindholdet i slammet og for at lette maskinadgang i søen. Ca. 150 m³ slam/sand trækkes op på brinken på øen for at tilbageføre en del af det materiale som med tiden er eroderet væk fra øen. Brinken sikres herefter med sten og grusmateriale. De resterende ca. 2350 m³ slam udbringes på landbrugsarealer udenfor fredningsområdet....

4.2 Etablering af helårlig faunapassage

Baggrund

For at imødekomme miljømålslovens krav om god økologisk tilstand i åerne, skal passageforholdene i Skærup Å forbedres. En god økologisk tilstand i Skærup Å ved Børkop Vandmølle er uopnåelig så længe den eneste form for faunapassage er en fisketrappe. Endvidere kan der ikke opnås en god økologisk tilstand i åen da åen munder ud i møllesøen og dermed ikke har et egentligt strømprofil med de elementer som gerne skal forekomme i et vandløb, så som vandbevægelse, iltning af vandet, grus og sten i bunden. En andet væsentligt ulempe ved søen og opstemningen, er endvidere at ørredsmolt som ender i søen ofte ikke finder ud af den igen. For smoltenes vedkommende kan et forlænget ophold i søen medføre at de mister deres indkodede vandrelyst, hvormed de aldrig når ud til havet. Den optimale løsning på passageforhold vil derfor være at etablere et stryg som løber udenom møllesøen. Således skabes der en naturlig passage for fisk og vandløbsdyr i et veldefineret åprofil med alle de nødvendige fysiske egenskaber som karakteriserer et vandløb. Ved etablering af omløbsstryget er der flere vigtige faktorer der skal tages højde for. I dag styres vandspejlet i Møllesøen vha. stemmeværket i frislusen. Åbningen i frislusen tillader en given vandmængde at slippe igennem. Når vandføringen i Skærup Å stiger, vil tilførslen til møllesøen stige proportionelt med denne. Den øgede tilførsel vil dog ikke resultere i nogen særlig stigning af vandspejlet i søen, da den ekstra tilførte vandmængde blot løber ud gennem frislusen. Dermed opleves vandspejlet i søen samt i Skærup Å ovenfor søen, som mere eller mindre fastliggende, uden de store variationer. Ejendomme og terræn langs søen og åen ligger i en højde som er tilpasset dette kontrollerede vandspejl. Dermed er en styring af vandspejlet fortsat nødvendig når der etableres omløbsstryg. Det er ydermere meget vigtigt for dette projekt at det udformes på en sådan måde at møllen og møllesøen er sikret en vandtilførsel i samme kote som i dag

(kote 15,50 DVR90). Dette af hensyn til mølledriften og til møllesøens visuelle fremtoning, med respekt for den kulturhistorie der knytter sig til området.

Tekniske detaljer

Stemmeværket ved frislusen i møllesøen, opstemmer vandet med ca. 2,5 meter. Denne højde skal afvikles med et jævnt fald i det nye omløbsstryg. Af hensyn til fiskenes passage skal faldet i stryget ikke overstige 10 ‰ over længere strækninger. Dermed skal længden af stryget tilpasses så der opnås et fornuftigt fald. Det nye omløbsstryg får en længde på ca. 250 meter. Ved etablering af omløbsstryget skal der opgraves ca. 2700 m³ jord. Jorden skal transporteres væk fra området. Det nye omløbsstryg placeres på møllesøens nordlige side, med indløb fra Skærup Å ca. 20 m. før møllesøen. Stryget får et slynget forløb ind igennem udkanten af den eksisterende pile- og ellesump og fortsætter derfra nedover det åbne markareal langs gangstien og ud på den eksisterende vej ned til møllen. Stryget udmunder igen i Skærup Å lige nedenfor frislusen. Oplevelsen af strømmende vand nedenfor frislusen forbliver dermed som den er i dag. Det er den samme vandmængde som strømmer ud i profilet ved frislusen, forskellen bliver bare at vandet nu kommer fra omløbsstryget i stedet for at løbe ud af frisluse og fisketrappe. Pga. store udsving i vandføringerne i Skærup Å henover året skal stryget udformes således at det kan klare store vandmængder i vintermånederne samtidigt med at det stadigt er vandfyldt ved de meget lave vandføringer i sommermånederne. For at opnå sådanne egenskaber i stryget, etableres det som et dobbeltprofil. Dvs. stryget forsynes med et lille vandløb i selve hovedprofilet. Det lille profil dimensioneres således at den netop er vandfyldt ved en minimumsvandføring på 80 l/s ved indtaget og de første ca. 100 meter .... Den samme vandmængde skal til en hver tid løbe i fisketrappen i dag. Således skal det også fremover gælde at netop de 80 l/s til en hver tid skal løbe i det lille profil. På den måde er omløbsstryget sikret helårlig passage samtidigt med at mølledriften kan fortsætte efter samme betingelser som i dag. Det bliver møllerens ansvar at styre indtaget til møllen på en sådan måde at det lille profil ikke løber tør. Det lille profil skal for så vidt muligt fikseres med de dimensioner det anlægges i, hvorfor det sikres med sten i bund og sider. Til formålet anvendes ca. 60 m³ sten af blanding ø60 – 150 mm. Omløbsstryget får varierende bundbredde på strækningen. Ved indløbet fra Skærup Å og de første ca. 100 meter anlægges stryget med en forholdsvis bred bund på 3 meter. Dette er nødvendigt her, da stryget starter med en bundkote som ligger højt i forhold til terrænet og dermed skal vandmængderne føres hurtigt videre uden at stuve op. Efterhånden som stryget fortsætter forløbet ind i området, vil bunden gradvist ligge dybere og dybere i forhold til det omgivende terræn. Efter ca. 100 meter ligger bunden så dybt at en vis opstuvning/bremsning af vandet kan ske uden risiko for oversvømmelse. Her indsnævres strygets bundbredde ned til ca. 1,3 m. Pga. den reducerede bundbredde kan dybden i det lille profil reduceres til omkring 15 – 20 cm. Dette vil medføre at hele bunden er vanddækket, selv ved minimums-vandføringen på 80 l/s Ved udløbet til Skærup Å ved frislusen, udvides bundbredden atter således den harmonerer med den eksisterende bundbredde i Skærup Å på ca. 4 meters bredde. Det lille profil skal ligeledes tilpasses udvidelsen af bundbredden og får dermed igen en dybde på ca. 30 cm. på dette stykke. ... Ved indløbet til det nye stryg er faldet ret kraftigt (20 ‰). Det kraftige fald og den brede bund på dette sted, sikrer at vandmængderne videreføres hurtigt og med begrænset opstuvning. Strækningen er ca. 23 m lang. Den kraftige

strøm på så kort en strækning udgør ikke et problem i forhold til fiskenes vandring op og ned i stryget. Den resterende strækning ned til frislusen får et fald på 8 – 10 promille hvilket som nævnt er acceptabelt i forhold til fiskenes vandring op gennem stryget. Slutkoten ved frislusen på 12,65 DVR90 ligger ca. 10 cm over den eksisterende bund. Den lille forskel udlignes ved opfyldning med sten i bunden. Vanddybderne i det nye profil vil variere med vandføringen i Skærup Å og dybden vil ligeledes afhænge af den lokale bundbredde og det lokale faldforhold i stryget. Typisk vil dybden i den brede del af stryget være omkring 40-55 cm i sommer- og efterårsmåneder, og omkring 55-75 cm i vintermånederne. På den smalle del af stryget vil dybderne svinge mellem 46-67 cm i sommer- og efterårsmåneder og mellem 67-97 cm i vintermånederne...

Stryget anlægges med skrå sider i etager ned til bunden. Etager i siderne laves af hensyn til sidernes styrke i forhold til erosion og af hensyn til den visuelle fremtoning. Ligeledes er der også et sikkerhedsaspekt i at anlægge siderne i etager, da man mindsker risikoen for at falde direkte i vandløbet ved leg og færdsel tæt på kanten. Hele profilets bredde afhænger af hvor dybt det skal graves ned i forhold til det omkringliggende terræn. Jo dybere bunden ligger i forhold til terrænet desto bredere bliver profilet. Hele Stryget forsynes med store sten ø300 – 600 mm spredt tilfældigt ud i profilet. Antallet af disse sten ligger ikke fast men forventes at blive mellem 120 – 150 stk. Ydermere sikres stryget med stenblandinger ø60 – 150 mm, i et ca. 20 cm tykt lag. Stenmængder til formålet udgør ca. 110 m³ ...

... På enkelte strækninger langs det nye stryg, er det muligt at sænke terrænet ud mod vandløbet, således dybden og bredden af profilet reduceres. Enkelte steder ligger det nye stryg meget tæt på møllesøen. Hvor det er tilfældet kan det af hensyn til vandtrykket fra søen, blive nødvendigt at forstærke brinken mellem sø og stryg med en jernspuns som nedrammes i jorden. De sidste ca. 12 meter af omløbsstryget drejes ned mod frislusen. Strygets sider skal etableres så de ligner bygværket ved frislusen. Materialet skal derfor bestå af store sten med nogenlunde samme dimensioner som de der sidder i murene nu. Stenene skal cementeres fast. Siderne får et stejlt anlæg og der skal ikke laves etager. Langs denne strækning skal der sættes rækværk op.

4.2.1 Overløbsstryg

Som nævnt bliver det nødvendigt at begrænse de udsving i vandspejlshøjden som den varierende vandføring vil medføre i det nye omløbsstryg. Endvidere er det et krav at vandspejlshøjden i søen sikres så den ikke kommer under den kote som den ligger i nu, nemlig kote 15,50 DVR90. Koten 15,50 er meget høj i forhold til terrænets koter omkring søen og Skærup Å. Såfremt der ikke sker en styring af vandet, vil dybden i omløbsstryget ved indtaget svinge fra 0,3 m og op til ca. 1,0 m. Omsættes det til koter i forhold til omløbsstryget bund ved starten, betyder det at vandspejlet svinger mellem kote 15,50 og 16,50. Størstedelen af terrænet ved møllen ligger omkring kote 15,90 – 16,70 DVR90. En styring af vandet kan med fordel skabes ved at etablere en stor overløbskant ved indtaget til omløbsstryget. Overløbskanten tillader at store vandmængder kan løbe hurtigt over, uden at vandet stuver op. Længden af overløbskanten er bestemmende for hvor højt vandet stuver op når det skal over kanten. Overløbskanten skal samtidigt placeres således at vandet skal nå over kote 15,50 DVR90

før det kan løbe over. Overløbskanten forsynes ligeledes med en udskæring som svarer til de dimensioner omløbsstryget har, inkl. en udskæring til det lille profil. Således vil vandet løbe igennem udskæringen ved lave vandføringer, mens det først ved højere vandføringer vil begynde at løbe over kanten. Kanten består af en jernspuns som rammes ned parallelt med Skærup Å, lige ved indtaget til omløbsstryget. Selve overløbskanten får en længde på 10 meter, hertil kommer også udskæringen til omløbsstryget som måler i alt 3 meter. Spunsen skjules af sten ude i vandløbet. Stenene skal ligeledes holde på spunsen og sikre at vandet ikke eroderer uden om spunsen og ind i terrænet. Op til spunsen anlægges der et stenstryg med meget kraftigt fald, til hurtig afvikling af det vand som løber over kanten. Overløbsstryget leder vandet ned til omløbsstryget. Ved meget kraftige afstrømninger vil vandspejlshøjden dog kunne blive så høj i omløbsstryget at det skaber opstuvning bagud i stryget, med det resultat at hastigheden over overløbskanten nedsættes. Dette kan resultere i uhensigtsmæssige stigninger af vandspejlet i Skærup Å. For at undgå dette forsynes omløbsstryget med et udvidet vandløbsprofil på en 25 m lang strækning lige efter overløbsstryget. Der hvor udvidelsen slutter og profilet igen snævres ind til normal bredde, ligger bunden så dybt i forhold til terrænet (bundkote 14,49 dvr90), at udsvingene i vandspejlshøjden ikke længere vil påvirke overløbskantens effektivitet. Det udvidede profil anlægges så det følger omløbsstrygets fald med rundt i kurven... Til sikring af overløbskanten forventes der at bruges store sten i størrelsen ø100- ø300 mm fra kote ca. 15,00 og op til kanten, ca. 8m³.

Til overløbsstryget anvendes en stenblanding med sten fra størrelse ø50 – ø180 mm. Lagtykkelsen skal være ca. 20 cm. Af denne stenblanding skal der bruges ca. 20 m³. Derudover iblandes ca. 10m³ småsten (gydegrus) som paksten. Den første del af omløbsstryget som løber parallelt med overløbsstryget samt det udvidede profil skal ligeledes sikres med sten. Strækningen udgør i alt ca. 77 meter af de 250 m. ny vandløb. Stenblanding består af sten i ø50 – 150 mm. Stenene udlægges i et lag på ca. 20 cm. Stenene udlægges af hensyn til de store erosionskræfter vandet vil få pga. den høje hastighed. Af denne blanding skal der bruges ca. 70 m³. Her skal der også iblandes ca. 15 m³ småsten som skal pakke sammen i hulrummene. Ydermere skal strækningen parallelt med overløbsstryget sikres med store flade sten i bunden ca. 2m³, evt. udlagt med håndkraft. Dette er nødvendigt for at undgå at vandet eroderer sig ned under bunden når det løber fra overløbsstryg og ud i vandløbet. Ca. 25 meter af brinken på modsatte side af overløbsstryget, skal ligeledes sikres med primært store sten i str. 180 mm, ca. 8 m³....

4.2.2 Ristebygværk

Et vigtigt element i dette projekt er at fiskeadgangen til møllesøen via Skærup Å, skal stoppes. Smolt og laksefisk skal ikke forvilde sig ind i søen, hvorfor åen og søen bliver adskilt med et ristebygværk. Ristene bliver dimensioneret således de overholder kravene for riste på dambrug. Dvs. overkanten af ristene skal etableres i min. 30 cm over den maksimale vandspejlshøjde (= kote ca. 16,00 dvr90) og endvidere må afstanden mellem hver gitterlinie i ristene ikke overstige 6 mm. Gitterelementerne udformes med et rektangulært snit i typegodkendt letmetal. Ristene bliver stive og vil ikke arbejde ved påvirkninger fra vandstrømmen. Udformningen bevirker at vand-

hastigheden bremses ved mødet med risten således at ledestrømmen reduceres samtidigt med at grene og andet materiale ikke kitter sig så kraftigt fast.

Bygværkets placering efter overløbsstryget og udskæringen til omløbsstryget, betyder at der stort set ikke vil være en vandstrøm igennem ristene, da alt vandet vil trække ud i det nye omløbsstryg før det når til ristene. Ved kraftige afstrømninger løber vandet over overløbskanten og ved mindre afstrømninger løber det ind i udskæringen til omløbsstryget... Ristebygværket placeres endvidere således at ristene går helt ud til det nye omløbsstryg, og dermed opstår der ingen døde strækninger. Ristebygværket forventes udført i galvaniseret stål. Hele bygværket bliver opbygget af en sammenhængende kasse, hvori der laves skrå slisker som ristene kan køres ned i (30° hældning). I forbindelse med ristebygværket etableres der ligeledes en gangbro over åen, og vedligeholdelse og renholdelse af ristene kan foregå fra denne. Udover dette skal broen fungere som passage mellem de nye gangstier i området på begge sider af møllesøen, til gavn for publikum. Selve ristekassen forventes at blive ca. 2,20 m lang og 1,6 meter høj, mens ristene opdeles i 2 sektioner a 1 m x 1,65 m. Gennemstrømningen ved denne dimension, er på trods af ristemodstanden rigelig stor i forhold til mølledriften. Ristebygværket forsynes med 1 meter brede og 1,5 meter høje vinger på hver side. De skal fiksere selve ristebygværket, så det ikke kan rykke sig. Vingerne bliver skjult af jord/terræn. Terrænet trækkes ud til ristebygværket på begge sider af åen, og det forventes at anlægge terrænet i ca. kote 16,10 dvr90 som svarer til den eksisterende terrænhøjde på den nordlige åbrink, lige før indløbet til møllesøen. Terrænhøjden kommer ligeledes til at flugte nogenlunde med toppen af ristebygværket, som pga. tidligere nævnte krav, skal ligge i kote ca. 16,00 dvr90.

4.3 Ændret afvanding, sikring af ellesump-område

En del af det nye omløbsstryg graves igennem yderkanten af et eksisterende fugtigt område med elletræer og pil. De dele af området som er tilgroet med el betragtes som § 3 beskyttet ellesump. Området ikke må drænes af da det vil ødelægge de gode betingelser for elletræerne. Ellesumpens højtliggende vandspejl er i dag styret primært af vandspejlet i Skærup Å, og er derfor følsomt overfor ændringer af vandstanden i åen. Ved etablering af omløbsstryget bliver der som udgangspunkt ikke ændret ved vandspejlet, da det som bekendt skal sikres i den nuværende højde af hensyn til møllesø, og mølledrift. Det betyder at Skærup Å stadigt kan føde området med vand i samme grad som nu. Der vil dog blive tale om en lokal sænkning af vandstanden i jordlagene i en bræmme langs det nye stryg...

Som nævnt vil en sænkning af vandstanden inde i selve mosen kræve at vandspejlet i åen bliver sænket. Med de valgte tiltag vil en eventuel sænkningen af vandstanden i åen skulle foregå via mosen og ud i det lavere liggende omløbsstryg. En dræning i sådan et omfang igennem jordlagene, vil ikke kunne ske.

Vandtilførslen fra åen må formodes altid at kunne overstige den vandmængde som trækker ud i det nye omløbsstryg. Derfor begrænser den mulige sænkning af vandspejlet sig til bræmmerne lige ved stryget og indenfor selve profilet.

Som en kompensation for den lokale afdræning og endvidere for at sikre så meget vand som muligt til området skal der tilledes vand fra et fugtigt område lidt nord for ellesumpen. Det andet område består primært af udplantede elletræer, med dyrkning for øje. Området rummer flere store væld som gør området meget fugtigt. Vandet ledes via flere små tværgrøfter og rør, ud i Skærup Å. Området støder op til en offentlig gangsti som ligger langs med Skærup Å fra Børkop By og ned til Børkop Vandmølle. Stien er flere steder ødelagt pga. vandtrykket fra området. Ved en ændring af bortledning af vand fra området, forventes problemet med den vandlidende sti også at kunne mindskes.

Der skal etableres en tværgrøft langs det fugtige vældområde således stien og området adskilles af grøften. En del rør og grøfter som i dag leder vandet direkte ud i Skærup Å, skal nogle steder fjernes helt og andre steder forlægges med nye koter så de kan udmunde i tværgrøften. Lige præcis hvilke grøfter og rør som ændres eller lukkes bliver vurderet i anlægsperioden. Enkelte steder vil det være nødvendigt at beholde udløbsrør til Skærup Å, da grøften vil have en begrænset kapacitet i forhold til kraftige vinterafstrømninger og tøbrud. Udløbsrørene skal i sådanne situationer fungere som overløb. Som udgangspunkt vil grøften ikke ændre væsentligt på forholdene i vældområdet, mens den vil fungere som vandskel ud mod naturstien. Grøften etableres som en mindre og højtliggende rende med en bundbredde på ca. 0,7 m og en dybde i terrænet på 0,3 til 0,4 m. Grøften bliver ca. 200 meter lang. Grøften munder ud i en samlebrønd og herfra ledes vandet via et ø400 rør, under naturstien og ud i ellesumpen. Vandmængderne som tilføres ellesumpen varierer i løbet af året, men det kan forventes at vældområderne stort set vil afgive vand hele året rundt, også i tørre perioder.

4.4 Flytning af rørudløb fra regnvandsbassin

Nord for det nye omløbsstryg ligger der i dag et regnvandsbassin. Bassinet afvander direkte til møllesøen via et stort betonrør (ø500). Røret bliver afbrudt ved etablering af det nye omløbsstryg og derfor skal rørføringen ændres. Røret skal føres ud i omløbsstryget i stedet for møllesøen. Røret skal udmunde lidt før det når ud i omløbsstryget og fra udmundingen skal vandet ledes til omløbet ved at løbe ned over store sten. På den måde kan faldhøjden på ca. 2,00 m udnyttes til at skabe rislen og plasken til glæde for både publikum og dyr.

Vandet fra regnvandsbassinet består ud over vejvand/overfladevand også af vand fra et lille vandløb. I tørre perioder vil det derfor primært kun være vand fra vandløbet som løber ud i det nye omløbsstryg, mens det i perioder med meget nedbør vil være vandmængder direkte fra regnvandsbassinet, betinget af overløb. Det medfører at vandføringen i røret/udløbet vil variere kraftigt. Røret fra regnvandsbassinet løber i dag ud i en lille pool lige syd for Vandmøllevej. Fra poolen starter et nyt rør med udløb til møllesøen. Det nye rør som skal løbe til omløbsstryget får ligeledes udgangspunkt i den lille pool. Røret skal enten bestå af beton eller stål og have en diameter på 500 mm. Rørlængden bliver ca. 23 meter og røret skal udmunde i kote 15,80 dvr90. Rørbunden i poolen ligger i kote 16,13 dvr90 og dermed afvikles faldet i røret med ca. 14 promille. Til sammenligning falder røret i dag med ca. 13 promille ud

mod møllesøen. Det lille stenstryg som røret skal løbe ud i starter ca. 3 meter før selve vandløbsbunden.

4.5 Fjernelse af eksisterende overløbsbygværk

Det eksisterende overløbsbygværk ved frislusen skal fjernes for bl.a. at give plads til den nye sti langs søen, og fordi selve overløbsfunktionen flyttes til det nye overløbsstryg. Endvidere er overløbsbygværket defekt og der trænger vand ind i selve betonkassen. Selve overløbet og den bagvedliggende betonkasse fjernes helt. Kantsikringen bestående af runde sten op mod vandmøllevej, skal ligeledes fjernes. Kanten her skal gøres fladere og bredere for at skabe plads til den nye gangsti langs med søen. Den ekstra bredde vil ikke strække sig ud over det areal som overløbsbygværket optager i dag. Udvidelsen af kanten skal bestå af sten og stabilgrus. Opfyldning foretages så den ny sti kommer op i niveau med arealet på den lille "ø" mellem frislusen og bagkanalen til overløbsbygværket. Ved frislusen findes et nyere betonbygværk som bl.a. består af en kraftig mur der hæver sig ca. 20 cm over terrænet på den lille ø. Muren kan formodentlig ikke reduceres i højden idet det vil forårsage revner i det resterende bygværk ved frislusen. I stedet for det, skal terrænet hæves op til kanten af muren. Den udvidede kant bliver ca. 14 meter lang og bliver på det bredeste stykke ca. 3 meter. Der skal bruges ca. 24 m^3 sten og grus til brinken.

4.6 Etablering af nye stier, overgange og kørevej

4.6.1 Ny kørevej

I forbindelse med de planlagte indgreb i nærområdet omkring møllen, bliver det nødvendigt at tilpasse infrastrukturen efter de nye forhold. Ligeledes er det oplagt at forbedre de rekreative muligheder i området, bl.a. ved at skabe nye adgangsveje og rekreative ruter.

Ved etablering af omløbsstryget forsvinder den kørevej som i dag benyttes primært til varetransport ned til mølle og restaurant og som adgangsvej til den private ejendom Vandmøllevej 3... Vejen benyttes også som cykel- og gangrute ned til overgangen ved frislusen, hvor man via overgangen kommer ind på et lille stisystem langs med møllesøens sydøstlige bred. Vejen er dermed både en rekreativ sti og en nødvendig færdselsåre. Vejen er derfor nødvendig at erstatte med et tilsvarende alternativ. Alternativet bliver en ny vejstrækning i forlængelse af P-pladsen nord for søen og ned over det lille græsstykke, hvor der i dag ligger en mindre gangsti. Det nye vejstræk forenes igen med den gamle vej lige efter frislusen. Den nye vej skal have nogenlunde samme dimensioner og belægning som den eksisterende, dvs. ca. 5 meter bred og med hårdt stampet stabilgrus og med gråsort ral som slidlag. Forventeligt vil materialerne fra den eksisterende vej kunne genbruges til etablering af dele af den ny vej. Vejstykket bliver ca. 45 meter langt... I forbindelse med Flytning af vejen og gennemgravning af den nuværende vej skal der flyttes både strøm og kommunikationskabler, endvidere skal en lygtepæl ved søen flyttes op til den nye vej...Yderligere skal der flyttes en brandhane, som også er placeret ved søen. Adgangen til brandhanen bliver afbrudt af det nye vandløb....

4.6.2 Udvidelse af gangstier omkring søen og engen bag møllen

Det eksisterende stisystem rundt om møllesøen og i nærområdet fungerer tilfredsstillende i dag, og som udgangspunkt skal disse ruter bevares. Der vil ske en udvidelse af de eksisterende gangsystemer således områderne omkring møllen og endvidere bag ved (sydvest), kan opleves fra nye vinkler. I dag er gangstierne koncentreret omkring møllebygningen og ind mod Børkop. Stierne skifter endvidere hurtigt karakter fra gangsti til kørevej når man følger dem lidt væk fra møllen. Med de nye stier forlænges ruterne bl.a. langs med møllesøen og hele vejen rundt om søens nordlige og vestlige bred med passage over åen i den nordlige ende. Yderligere etableres der et lille stisystem på engene syd for møllen, hvor man får mulighed for at opleve engarealerne oppe fra og derefter komme ned i selve mølleengen. Stierne føres sammen med det øvrige stisystem oppe ved selve møllebygningen og endvidere syd for restaurantens gårdhave. Fra stien bag gårdhaven kan man krydse bagkanalen via en eksisterende bro som i dag ligger lidt skjult under træerne. Således er der sammenhæng mellem de nye og gamle stier og endvidere er der lagt op til en mulig udvidelse af stisystemet ned mod Brøndsted Mølle.

Med de nye stier bliver der en sammenhængende rute i nærområdet på ca. 1,2 km. De nye gangstier nord for møllen og langs møllesøens østlige bred forventes at blive grusstier med hårdtstampet belægning på overfladen i form af stenmel (evt. sort ral på kørevejen), og en spadsértur på stierne kan derfor foregå i normalt fodtøj. Stierne får her en bredde på ca. 2 meter. Stien som skal etableres på engene syd for møllen bliver mere primitiv og forventeligt skal stien blot markeres ved at slå en bræmme igennem engene. Ud af det samlede stisystem udgør de nye ruter ca. 870 meter. Stierne krydser både Skærup Å, det nye omløbsstryg samt bagkanalen fra møllen, hvilket giver gode udsigtsmuligheder over både møllesø og det nye omløbsstryg. I forbindelse med stierne omkring restauranten samt langs møllesøens nordligste ende, skal der stilles bænke op.

4.6.3 Broer over åerne og det nye stryg

Passagen over vandløbene vil bestå af træbroer med gelænder. Broerne får et design som harmonerer med omgivelserne omkring møllen, og som ikke skæmmer området ved markante udformninger og farver. Broerne forventes at blive 1,5 til 2 meter brede. (Broernes placering er vist på flere kort i denne projektbeskrivelse).

Bro 1:Ved Frislusen bevares den eksisterende bro fra møllesiden og over stemmeværket. Efter stemmeværket afbrydes broen og herfra kan man træde ud på den nye gangsti som skal ligge langs med møllesøen. Fra stemmeværket og over til vandmøllevej etableres der en ny bro som skal spænde ca. 6m over det nye omløbsstryg lige før det løber ud i Skærup Å.

Bro 2: Der skal etableres en ny bro over omløbsstryget ca. midtvejs ad den nye sti langs søen. Broen anlægges på dette sted da det er hensigtsmæssig i forhold til det eksisterende sti- og vejnet som netop fortsætter (eller tilstøder) her. Der bliver således adgang til møllen via den ny kørevej og via broen og den nye gangsti. Her bliver

spændet, uden støtte i åbunden, ca. 7 meter. Fra denne bro bliver der særlig god mulighed for at få et kig over det nye omløbsstryg.

Bro 3: Der skal også etableres en bro over Skærup å, ved Møllesøens nordlige ende (det nuværende indløb). Broen etableres i forbindelse med det tidligere nævnte ristebygværk. Broen bliver lidt speciel da den også skal fungere som arbejdsbro i forbindelse med vedligeholdelse af riste. Broen konstrueres og placeres således ristene kan trækkes op fra broen, uden at komme i konflikt med gelænder osv. Det kan evt. blive nødvendigt med et hejseværk til ristene. Broen bliver ca. 4 meter lang. Fra denne bliver det muligt at betragte området fra en helt ny vinkel.

Bro 4: Den sidste bro i området skal krydse det lille vandløb bag ved møllen, som fungerer som bagkanal Vandløbet krydses lige før det løber sammen med Skærup Å i den sydligste ende af mølleengen, bag møllen. Der er tale om en lille beskeden bro på ca. 2 meters længde.

4.7 Høslæt på den gamle mølleeng

Netop fordi hele området omkring møllen emmer af kulturhistorie, vil der være potentiale for en særlig oplevelse i forbindelse med høslæt på den gamle mølleeng i sensommeren. Høslættet og den historie som knytter sig til området, vil give publikum en mulighed for at opleve de gamle driftsformer i autentiske rammer, enten som iagttager eller med aktiv deltagelse i selve høslættet...

Med høslættet skabes der endvidere gode vækstbetingelser for en lang række karakteristiske engplanter som netop kræver at engen bibeholdes som en lysåben naturtype. Kombineres høslættet med græsning med kreaturer er der mulighed for at genskabe en flot eng med særlig stor artsrigdom, til gavn for både mennesker og dyr.

Engen er i dag flere steder vandlidende pga. dårlige afvandingsmuligheder til åen. Åen løber langs med engen og er styrende faktor for vandstanden i engen. Pga. tilgroning og aflejring af sediment ligger vandspejlet generelt meget højt i åen.

Det høje vandspejl har gjort, og vil fortsat gøre det svært, at sikre en fornuftig vedligeholdelse af engen, hvilket den også bærer præg af i dag. Langs bagkanalen dominerer høje skyggende urter og græsser engen, mens lysesiv og mosebunke i særlig høj grad dominerer de fugtigste områder midt på engen. For at imødekomme en god vedligeholdelse af engen skal åen renses lempeligt op langs med engen, og især væltede træer og grene skal fjernes fra åprofilet for at sikre fri passage og mindske opstuvningen. Pga. et ekstremt lavt fald på denne åstrækning har disse elementer meget stor indflydelse på vandstanden i åen. Det kan blive nødvendigt at kombinere oprensningen af åen med små stikgrøfter i engen, til bortledning af vand fra de mest vandlidende områder.

4.8 Udtynding i kratarealer fældning af træer

I forbindelse med projektet skal der flere steder ryddes krat og tyndes ud i den eksisterende bevoksning i området. Bevoksningerne er meget kraftige og dominerer

området således både vandmølle og mølleø ikke længere i så høj grad som ønsket, træder frem. Især langs møllesøens vestlige bred op mod Møllegade, skjuler bevoksningen søen, og hæmmer udsigten over området. Ved at rydde krattet i denne bræmme mellem sø og vej vil der opnås frit udsyn over hele møllesøen og møllen når man færdes på vejen. Ligeledes vil en rydning af de høje elletræer på øen give en fantastisk udsigt over møllesøen i flot kontrast til den gamle møllebygning som også bliver synlig i baggrunden. Med rydning af øen vil udsigten til området især kunne nydes fra den nye bro ved indløbet i søens nordlige ende. 2 af de gamle elletræer langs med vandmøllevej skal fældes af hensyn til det ny omløbsstryg. Dog bevares træerne på den østlige side af vandmøllevej. Disse træer er i dag så store at grenene vil hænge ud over det nye omløbsstryg. Større grene og træmaterialer fjernes fra rydningsområderne, mens det nedknuste og findelte materiale bliver liggende.

Fredningsnævnets behandling af sagen:

Fredningsnævnet har behandlet sagen på nævnets møde den 20. oktober 2008, hvor nævnet tillige har foretaget besigtigelse.

I besigtigelsen deltog for Vejle Kommune, sagsbehandler Antony Kougios og ingeniør Bo Levesen, for Miljøcenter Ribe, naturgeograf Jørgen Clausen, og for "Foreningen Møllens venner" møller Kurt Hansen, Børkop.

Der er anført følgende i fredningsnævnets forhandlingsprotokol om besigtigelsen:

> "Frednævnets formand oplyste, at Vejle Kommune har ansøgt fredningsnævnet om dispensation fra deklarationen "om sikring af den kultuhistoriske og landskabelige værdi, som Børkop Vandmølle" repræsenterer til at foretage naturforbedring og renovering af Børkop vandmølles omgivelser i overensstemmelse med det projekt, som Vejle Kommune har udarbejdet.
>
> Sagsbehandler Antony Kougios og ingeniør Bo Levensen gennemgik projektet, og oplyste blandt andet, at det er formålet med projektet at forbedre naturforholdene i Skærup Å og de rekreative muligheder ved at udvide og forbedre det eksisterende stisystem omkring Børkop Vandmølle. Området omkring Børkop Vandmølle er omfattet af en fredningsdeklaration, som skal sikre bevarelsen af vandmøllen, møllesøen og de tilstødende naturarealer, der rummer et helt enestående miljø. Projektet indebærer, at der skal etableres et nyt vandløb - et omløbsstryg - inklusiv overløbsstryg i et § 3- beskyttet område nord for møllesøen, en grøft langs østsiden af Skærup Å for at sikre tilledning af vand til ellesumpen nord for omløbsstryget, etablering af et nyt indløbsbygværk ved Skærup Å´s indløb til møllesøen, oprensning af møllesøen, fældning af træer på øen i møllesøen og udtynding af pil langs søens vestside, etablering af broer og stier nord om møllesøen og langs mølleengen syd for Børkop Vandmølle samt grøfter i forbindelse med etablering af høslet på engen syd for Børkop Vandmølle. Omløbstryget graves i arealet nord for møllesøen og gennem den beskyttede ellesump. Opgravet jord køres bort eller spredes i et tyndt lag ud i området, hvor der ikke er beskyttet natur. Stryget etableres med sten og grus for at skabe en ideel faunapassage for blandt andet laksefisk. Mellem Skærup Å og omløbsstryget etableres et overløbsstryg for at begrænse de udsving i vandspejls-

højden i møllesøen, som den varierende vandføring i Skærup Å vil medføre i det nye omløbsstryg. Vandet styres ved at etablere en 10 meter lang overløbskant ved indtaget til omløbsstryget. Overløbskanten tillader, at store vandmængder kan løbe hurtigt over overløbsstryget, uden at vandet stuver op. Overløbskanten forsynes med en cirka 3 meter stor udskæring, således at vandet løber gennem udskæringen ved lave vandføringer, medens det først ved højere vandføringer vil løbe over overløbskanten, som skal etableres ved en jernspuns, som rammes ned parallelt med Skærup Å. Spunsen skjules af sten i Skærup Å; på den modsatte side af overløbskanten etableres et stenstryg med et kraftigt fald, der skal sikre en hurtig afvikling af vandet som løber over overløbskanten. I forbindelse med projektets gennemførelse skal møllesøen oprenses, og bevoksningerne på øen i møllesøen og mellem vejen på vestsiden af søen og søen skal fjernes, så der bliver indkig fra vejen mod søen; de store træer langs stien fra parkeringspladsen ned til møllen skal så vidt muligt bevares, men det kan blive nødvendigt at fjerne et par af træerne af hensyn til den sti, der skal anlægges mellem møllesøen og omløbsstryget. Stien indgår i det nye stisystem, der skal anlægges i området. Stierne, der skal anlægges og de eksisterende stier giver gode udsigtsmuligheder over både møllesøen og det nye omløbsstryg. Da stierne vil krydse omløbsstryget og åen, er det nødvendigt at bygge nye broer i området. Broerne vil blive udført på en måde, så de harmonerer med omgivelserne både i henseende til udforming og farvevalg. Det gamle bygværk med stemmeværket og fisketrappen nord for møllen bevares. Projektet skal i øvrigt udføres i overensstemmelse med det, der er anført i projektbeskrivelsen.

Naturgeograf Jørgen Clausen oplyste, at Miljøcenter Ribe ikke har bemærkninger til projektet og tilføjede, at dele af projektet skal gennemføres uden for det fredede område.

Kurt Hansen tilføjede, at han ligeledes kan tiltræde, at fredningsnævnet meddeler dispensation til projektets gennemførelse.

Fredningsnævnets formand oplyste, at Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite har meddelt, at naturfredningsforeningen ikke har bemærkninger til projektet, og at foreningen derfor anbefaler, at fredningsnævnet meddeler dispensation til dets gennemførelse."

Fredningsnævnets afgørelse:

Fredningsnævnet kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, meddele dispensation fra en fredningsbestemmelse, såfremt det ansøgte ikke strider mod formålet med fredningen.

Det er formålet med fredningen af Børkop Vandmølle og møllens omgivelser at sikre de kulturhistoriske og landskabelige værdier, som vandmøllen repræsenterer.

Fredningsnævnet har besigtiget de fredede arealer og har konstateret, at de forhold, der er påpeget i Vejle Kommunes beskrivelse af området og som nødvendiggør, at området restaureres, udgør en forringelse af de landskabelige værdier i møllens nære omgivelser. Såfremt de tiltag, der er beskrevet i projektet, gennemføres, vil de landskabelige værdiers autencitet blive understreget og tillige fremhæve de kulturhistoriske værdier, området rummer, i overensstemmelse med intentionerne bag

fredningsdeklarationen. På denne baggrund vurderer fredningsnævnet, at det ikke strider mod formålet med fredningsdeklarationen at meddele Vejle Kommune dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, til at gennemføre projektet, på vilkår,

at de enkelte elementer i projektet gennemføres i overensstemmelse med projektbeskrivelsen,

at opgravet materiale fra møllesøen og fra anlægsarbejdet i øvrigt deponeres udenfor det fredede område,

at fældede træer, buskads o. lign. fjernes fra det fredede område,

og

at arealet retableres for kørespor efter anlægsarbejdets afslutning,

Klagevejledning:

Denne afgørelse kan senest 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt de pågældende, indbringes for Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 1360 København K, af Vejle Kommune, Miljøcenter Ribe, By- og Landskabsstyrelsen, Kulturarvsstyrelsen, Skov- og Naturstyrelsen, Trekantsområdet, Danmarks Naturfredningsforening, Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite, Friluftsrådet, Dansk Ornitologisk Forening, Vejle Museum, Danmarks Sportsfiskerforbund, Dansk Botanisk Forening, Maskinfabrikken Pan A/S, samt andre, som har en væsentlig interesse i afgørelsen.

Klage indsendes til fredningsnævnet, der videresender sagen til Naturklagenævnet.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af klagen, at der indbetales et gebyr på 500 kr. til Naturklagenævnet. Nævnet vil sende en opkrævning på gebyret til klageren, når nævnet har modtaget klagen fra fredningsnævnet. Naturklagenævnet vil ikke påbegynde behandlingen af klagen, før gebyret er modtaget.

Vejledning om gebyrordningen kan findes på Naturklagenævnets hjemmeside www.nkn.dk.

Såfremt en klage indgives, må nævnets dispensation ikke udnyttes, før sagen er færdigbehandlet og stadfæstet af Naturklagenævnet.

Denne dispensation bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år.

Såfremt projektets gennemførelse kræver tilladelse eller dispensation efter anden lovgivning, skal ansøgeren rette henvendelse til den myndighed, der administrerer tilladelser eller dispensationer i henhold til denne lovgivning.

Fredningsnævnet for Sydjylland, Nordlig del.

Kolding, den 10. november 2008.

Vagn Kastbjerg,
formand.

Denne afgørelse er sendt til:

Vejle Kommune, Natur & Miljøforvaltningen, Skov og Natur, Skolegade 1, 7100 Vejle.
Miljøcenter Ribe, Sorsigvej 35, 6760 Ribe.
By- og Landskabsstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø.
Kulturarvsstyrelsen, Slotsholmsgade 1, 1216 København K.
Skov- og Naturstyrelsen, Trekantsområdet, Gjøddinggård, Førstballevej 2, 7183 Randbøl.
Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø.
Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite, Vejle, c/o Uffe D. Rømer, Klokkeager 20, Bredballe, 7120 Vejle Ø.
Friluftsrådet, Scaniagade 13, 2450 København SV.
Friluftsrådet c/o Erik Abitz, Solvej 20, 7120 Vejle Ø.
Dansk Ornitologisk Forening, Vesterbrogade 140, 1620 København V.
Vejle Museum, Flegborg 18, 7100 Vejle.
Danmarks Sportsfiskerforbund, Skyttevej 4, 7182 Bredsten.
Dansk Botanisk Forening, Jyllandskredsen, c/o Signe Normand Poulsen, Lynghøjvej 41, 8543 Hornslet.
Maskinfabrikken Pan A/S, Gårslev Østergade 14, 7080 Børkop.